

д.ф.н., проф. Данильян О.Г., д.ф.н., проф. Дзьобань О.П.

*Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»
(Україна)*

Інноваційні технології як фактор оптимізації функціонування органів державної влади в умовах інформаційного суспільства

В умовах становлення глобального інформаційного суспільства підвищення ефективності функціонування органів державної влади неможливе без впровадження інноваційних технологій, які оптимізують інформаційну взаємодію всіх галузей влади як між собою, так і з суспільством у цілому. Для вирішення цього завдання чимало країн світу за останні десятиліття розробили міжнародні й національні програми адаптації органів державної влади до умов інформаційного суспільства. За даними ООН, з метою реалізації цих стратегічних завдань біля 190 країн світу вже вжили серйозних заходів для впровадження інноваційних технологій з метою оптимізації функціонування органів державної влади. А найрозвинутіші країни світу планують завершити реалізацію національних програм впровадження інноваційних технологій у сферу державного керування – під умовною назвою «електронний уряд».

Починаючи з 1998 року, до процесу створення електронного уряду залучилася й Україна. Важливим кроком у цьому напрямку стала розробка програми «Електронна Україна», прийнята в 2002 році Державним комітетом зв'язку та інформатизації. На сьогоднішній день в Україні вже прийнято більш п'ятдесяти законодавчо-нормативних актів починаючи з законів України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів, правових актів міністерств і відомств, у яких тією чи іншою мірою розглядаються питання, пов'язані зі створенням і функціонуванням «електронного уряду». Основною метою даних законів, наказів та інших правових актів є створення в Україні «електронної держави» як єдиної корпорації, зусилля якої мають бути спрямовані на досягнення балансу інтересів держави, суспільства й бізнесу.

Однак успішна реалізація цього складного завдання припускає використання не лише внутрішніх резервів і зусиль України, але й вивчення досвіду провідних країн світу з впровадження інформаційних технологій у сферу державного керування та використання його кращих елементів з урахуванням специфіки та умов нашої країни.

Вивчення досвіду впровадження інноваційних технологій у сферу державного управління в деяких країнах показує, що на практиці дії керівництва зі створення електронного уряду часто закінчуються тільки заявами про наміри, прийняттям декларацій, а необхідність вирішення найскладніших соціальних, фінансових, адміністративних і правових проблем, що виникають при впровадженні нових організаційно-управлінських моделей, не враховується. Слід також урахувати, що

створення електронного уряду може й повинне здійснюватися різними способами залежно від конкретно існуючих у кожній країні умов. Однак незалежно від таких умов при формуванні концепції і стратегії електронного уряду мають обов'язково враховуватися інтереси всіх взаємодіючих сторін, тобто всіх громадян та органів влади всіх рівнів, починаючи з центрального уряду й до органів місцевого самоврядування.

Результати проведених досліджень підтверджують, що впровадження електронного уряду може дійсно поліпшити результативність роботи державних органів. Про неефективність їхнього функціонування при традиційній моделі свідчать, наприклад, цифри, наведені на останньому форумі The Microsoft Government Leaders Forum. Виявляється, на бюрократичну тяганину в Європі витрачається щорічно приблизно 484 млрд. доларів, а в США – біля 843 млрд. доларів. Якби уряди європейських країн могли заощадити хоча б 15% від цих витрат, це дорівнювало б половині бюджету охорони здоров'я ЄС. У нещодавно прийнятому Європейською комісією плані розвитку європейських електронних урядів (European Commissions e Government Action Plan) відзначається, що ініціативи e-Government у Європі вже привели до істотної економії часу та коштів у деяких державах-членах ЄС. При цьому в першу чергу мається на увазі економія від електронних державних закупівель, а як приклад наводиться Італія, де перехід на технологію e Procurement привів до щорічної економії в 3,2 млрд. євро, а також Португалія, в якій щорічно за допомоги електронних держзакупівель заощаджується майже 30% коштів від витраченого раніше.

Згідно з прогнозами, повний перехід на електронні держзакупівлі в усіх країнах ЄС допоможе скоротити державні витрати на 80 млрд. євро на рік. Все це може бути досягнуте за певних умов, найбільш значущими з яких є: реорганізація внутрішніх структур і процесів у держустановах за допомоги автоматизації процесів і з урахуванням принципів підзвітності, прозорості й оперативності. Автоматизація забезпечить можливість миттєвого доступу до потрібних документів, підзвітність підвищить відповідальність сторін, прозорість поліпшить суспільний контроль за роботою уряду та знизить рівень корупції, а оперативність відновлення інформації дозволить надавати за запитами громадян достовірні (а не застарілі) дані.

Впровадження інноваційних технологій у сферу управління також дозволить забезпечити громадянам безпечний доступ до різних послуг (розгортання систем посвідчення особи, підтримка політики безпеки), без чого розвиток онлайн-сервісів приречений на провал; використання широкого спектра каналів для ефективного надання послуг, причому інноваційні канали (комп'ютер, мобільний телефон, цифровий телевізор тощо) повинні не виключати, а доповнювати традиційні, тому що не всі категорії населення (наприклад, люди похилого віку) мають можливість чи бажання перейти на нові способи одержання послуг.

Одним з найважливіших питань переходу на інноваційні технології в державному управлінні є проблема етапів впровадження електронного уряду. У

міжнародній практиці вже накопичений достатній досвід з розробки і реалізації етапів та проектів створення електронних урядів. Сьогодні не існує єдиного шаблону, що міг би відповідати всім умовам і вирішенню завдання формування електронного уряду. Кожна країна має у своєму розпорядженні власне унікальне сполучення обставин, пріоритетів і наявних ресурсів, що можуть використовуватися при реалізації даного завдання. Аналіз досвіду створення електронних урядів у різних регіонах та країнах світу дозволяє виділити три основні архітектурні моделі, практично втілені в Америці, Європі та Азії. Умовно їх можна назвати так: американська модель, що відбиває специфіку її становлення в США, Канаді та деяких інших країнах; європейська, у рамках якої здійснюється розвиток електронно-державних структур у більшості країн Західної, Центральної та Східної Європи. І, нарешті, азіатська модель, з найбільшим успіхом реалізована в Сінгапурі та Республіці Корея.

Можна зробити висновки, що в умовах становлення глобального інформаційного суспільства підвищення ефективності функціонування органів державної влади неможливе без впровадження інноваційних технологій у сферу державного управління. Однак, успішна реалізація цього складного завдання припускає використання не лише внутрішніх резервів і зусиль України, але й вивчення досвіду провідних країн світу з впровадження інформаційних технологій та використання його кращих елементів з урахуванням специфіки та умов нашої країни. Вивчення досвіду реалізації проектів по створенню електронних урядів і впровадженню інформаційних технологій у різних країнах світу необхідне для того, аби уникнути деяких помилок і максимізувати показники повернення інвестицій. Водночас існує множина факторів, що мають бути розглянуті й враховані при реалізації планів по створенню електронного уряду: чисельність населення країни; культурні, соціально-економічні й політичні особливості; поширеність доступу в Інтернет у суспільстві, джерела та готовність фінансування проектів. Програма створення електронного уряду в багатьох країнах світу показує, що необхідно розвивати інформаційні технології і розглядати їх як фактор забезпечення ефективного управління державою й надання населенню нових якісних соціальних послуг.